

Ks. dr hab. Rafał Kowalski
Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu

RECENZJA DOROBKU NAUKOWEGO KS. DR. SEBASTIANA WIŚNIEWSKIEGO
W ZWIĄZKU Z PROWADZONYM POSTĘPOWANIEM O NADANIE STOPNIA
DOKTORA HABILITOWANEGO NAUK TEOLOGICZNYCH

Podstawa prawna:

1. Art. 219 ust. 1 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2018 poz. 1668) - dalej ustawa p.s.w.n.
2. Uchwała Rady Dyscypliny Nauk Teologicznych UKSW z dnia 20 listopada 2023 roku w sprawie powołania Komisji Habilitacyjnej w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego ks. dr. Sebastianowi Wiśniewskiemu (nr 307/2023)

1. Przedmiot i kryteria oceny

Podstawą do przygotowania recenzji jest udostępniona mi dokumentacja postępowania habilitacyjnego ks. dr. Sebastiana Wiśniewskiego, na którą składają się następujące materiały: (1) Autoreferat (2) Monografia naukowa pt. *Zmiana paradygmatu misji ludowych w założeniach metodycznych Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej w Polsce w latach 1920-2020* autorstwa ks. Sebastiana Wiśniewskiego, Wydawnictwo „Bernardinum” Sp. z o.o., Pelplin 2023, ss. 200, stanowiąca główne osiągnięcie naukowe (3) Dorobek publikacyjny: piętnaście artykułów w czasopismach i monografiach recenzowanych oraz jeden artykuł, który ukazał się w czasopiśmie zagranicznym (4) Wykaz pozostałych osiągnięć naukowych albo artystycznych, stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny.

Przedstawione osiągnięcia naukowe Habilitanta oceniane były na podstawie kryteriów, wymienionych w art. 219 ust. 1 pkt. 2, 3 ustawy p.s.w.n, według których stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która: (1) posiada stopień doktora (2) posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej: a) 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a, lub b) 1 cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych

opublikowanych w czasopiśmie naukowych lub w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych, które w roku opublikowania artykułu w ostatecznej formie były ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. b, lub c) 1 zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne (3) wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

2. Sylwetka Habilitanta

O. dr Sebastian Wiśniewski jest absolwentem Wydziału Teologicznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu gdzie w 2004 r. uzyskał tytuł magistra nauk teologicznych z zakresu teologii dogmatycznej (tytuł pracy magisterskiej *Maryja w zbawczym dziele Syna według maryjnych katechez Jana Pawła II*). W roku 2012, po ukończeniu studiów doktoranckich na Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie, Habilitant uzyskał na podstawie rozprawy doktorskiej pt. *Wiara jako siła dynamizująca rozwój człowieka ku doskonałości chrześcijańskiej na podstawie kazań ks. Nikodema Cieszyńskiego* stopień doktora nauk teologicznych w zakresie teologii pastoralnej (Promotor: ks. prof. dr hab. Kazimierz Panuś). W 2008 r. Ksiądz Doktor ukończył podyplomowe studia z retoryki kaznodziejskiej na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, a w 2015 r. podyplomowe studia z logopedii na Wydziale Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

W roku 2010 Ksiądz Doktor rozpoczął prowadzenie zajęć dydaktycznych z homiletyki i teologii przepowiadania na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Jest zatrudniony w oparciu o umowę-zlecenie jako pracownik nieetatowy. Od 2020 r. prowadzi również zajęcia zleczone na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Wykładał także w Wyższym Seminarium Duchownym Towarzystwa Chrystusowego w Poznaniu (*Collegium Bobolanum* Papieskiego Wydziału Teologicznego w Warszawie) (2011-2017), w Wyższym Seminarium Duchownym Karmelitów Bosych w Poznaniu (2010-2012).

3. Ocena rozprawy habilitacyjnej

Jako osiągnięcie naukowe, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny Habilitant wskazał monografię pt. *Zmiana paradygmatu misji ludowych w założeniach metodycznych Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej w Polsce w latach 1920-2020*, Pelplin 2023, ss. 200, stanowiącą główne osiągnięcie naukowe. Stwierdzam, że monografia, zgodnie z wymogami Art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy p.s.w.n, wydana jest przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a.

3.1. Uzasadnienie wyboru tematu oraz stan badań

Recenzowana publikacja dotyczy istotnego z punktu widzenia nauk teologicznych zagadnienia, jakim jest przepowiadanie słowa Bożego. Posłudze głoszenia Jezus Chrystus poświęcał bardzo wiele uwagi. Sam głosił Ewangelię, a powołując uczniów polecił im kontynuowanie tej misji, ukazując ją jako najważniejsze zadanie. Nie bez powodu dokumenty Kościoła publiczny przekaz słowa Bożego wymieniają wśród pierwszych obowiązków biskupów i prezbiterów.

Osią konstrukcyjną swoich rozważań uczynił Habilitant zmiany, jakie nastąpiły w paradygmacie misyjnym, metodzie, sposobie głoszenia i tematyce misji parafialnych, prowadzonych przez oblatów w ciągu stuletniej historii polskiej prowincji zgromadzenia, ukazane w kluczu napięcia pomiędzy dawnymi i nowszymi propozycjami prowadzenia misji parafialnych. Nie bez znaczenia jest również próba oceny owych zmian w aspekcie teologicznym i duszpasterskim oraz wyciągnięcie wniosków, które mają posłużyć dla poprawy jakości i skuteczności w procesie przepowiadania słowa Bożego podczas misji i rekolekcji.

Omawiając aktualny stan badań tożsamy z tematem publikacji Ksiądz Doktor wykazuje bardzo dobre rozeznanie w literaturze i w publikacjach podejmujących dany problem, dzięki czemu potrafi wykazać, iż podejmuje się realizacji w jakimś zakresie dzieła nowatorskiego. Należy zatem stwierdzić, że syntetyczne opracowanie zagadnienia, którego podejmuje się Habilitant posiada wartość nie tylko ze względu na rozwój historii homiletyki, ponieważ wśród wyznaczonych do realizacji celów badawczych nie chce On



jedynie zatrzymywać się na opisie i porównaniu sposobów głoszenia tych samych treści ewangelicznych przez różnych misjonarzy, ale także zwrócić uwagę w jaki sposób wpływ na głoszenie słowa Bożego miały uwarunkowania społeczne, historyczne, rozwój nauk o człowieku czy w końcu dokumenty wydawane przez Urząd Nauczycielski Kościoła, a przede wszystkim jakie wnioski z tego płyną dla posłanych do pełnienia tej posługi w XXI wieku. Publikacja wydaje się być uzasadniona nie tylko z naukowego punktu widzenia, ale również w związku ze stawianymi coraz powszechniej postulatami, aby teologia jako nauka miała również zastosowanie praktyczne.

Wniosek: Uzasadnienie podjętego tematu należy uznać za wystarczające, a ten element publikacji za całkowicie spełniający wymagania stawiane tego rodzaju pracom.

3.2 Pytania badawcze, hipotezy, metody badań oraz wnioski

Jeśli przyjmiemy, że źródłem pytania badawczego są pewne deficyty w stanie wiedzy, rozbieżność różnych stanowisk czy w końcu chęć znalezienia lepszego, od dotychczas istniejących, sposobu wyjaśniania opisywanego przez badacza wycinka rzeczywistości, to należy zauważyć, że Habilitant jasno nakreślił we wstępie cel swojej pracy wyrażając go w formie pytania: „na czym polega zmiana paradygmatu misji ludowych w założeniach metodycznych misjonarzy oblatów Maryi Niepokalanej w Polsce w latach 1920 – 2020?” (s. 13). To sformułowanie dobrze koresponduje z tytułem dysertacji oraz pytaniami szczegółowymi: „Jak kształtowała się historia misjonarki ludowej oblatów w Polsce? Jak rozumiano i realizowano paradygmat misyjny w kolejnych dekadach istnienia polskiej prowincji zakonnej zgromadzenia? Jakie przyjmowano założenia metodyczne? Na czym polega istota zmiany paradygmatu misyjnego oblatów? Jakie postulaty na przyszłość można wysunąć w związku ze zmianą paradygmatu misyjnego?”

Zamieścił także Ksiądz Doktor wszelkie elementy, których domaga się wstęp naukowej monografii, tłumacząc w sposób zrozumiały poszczególne etapy realizacji swoich zamierzeń i źródła, na których zamierza się oprzeć. Opisał także metody, którymi chce się posłużyć przy realizacji tak nakreślonego przedmiotu badawczego. Za atut należy uznać też prawidłowe i z punktu widzenia teologicznego poprawne oraz uzasadnione nakreślenie kryteriów, które miały posłużyć Autorowi za fundament oceny i wyprowadzenia wniosków. Imponujący jest zakres źródeł, które w wyniku kwerendy

zostały wytypowane do szczegółowego zbadania, szczególnie tych, które dotyczą bezpośrednio opisywanego zagadnienia (materiały zgromadzone w archiwach zakonnych oraz podręczniki misjonarzy oblatów). W sumie kilkadziesiąt pozycji pozwala z optymizmem przechodzić do poznawania kolejnych etapów pracy ks. Wiśniewskiego. Taki warsztat badawczy Autora świadczy o Jego dobrym przygotowaniu merytorycznym.

Zakończenie zaś monografii, zgodnie z wymogami stawianymi pracom naukowym, powinno być zwieńczeniem procesu badawczego poprzez udzielenie klarownych odpowiedzi na pytania badawcze oraz sformułowanie końcowych wniosków dotyczących związków i zależności zachodzących między badanymi zjawiskami lub procesami, jak też przyczyn i warunków powstawania badanych faktów oraz determinujących je czynników¹. Habilitant przygotował tę część swojej monografii nie tylko z zachowaniem wszelkich wymogów, ale także potwierdzając rzetelność prowadzonych badań oraz tego, że recenzowana praca jest przemyślana w swojej koncepcji, oparta na solidnych źródłach, odwołująca się do współczesnej wiedzy homiletycznej, z zakresu komunikacji społecznej oraz innych nauk humanistycznych.

Na uwagę i poważne docenienie zasługuje próba rzetelnej, pozbawionej emocji, krytycznej oceny dorobku pozostawionego przez misjonarzy oblatów. To nie jest proste, tym bardziej, że sam Habilitant jest członkiem zgromadzenia, którego historię i poniekąd teraźniejszość bada, a to mogło stawiać pod znakiem zapytania rzetelność oceny i umiejętność postawienia uczciwości naukowej ponad „kościelną poprawność”. Czasem można odnieść wrażenie, że ta ocena jest bardzo surowa, kiedy na przykład Habilitant sugeruje konieczność ponownego przemyślenia tych elementów misji, które – jak to określa – „zbyt pochopnie zostały odrzucone jako *przedsoborowe* (s. 185) lub postulując oddzielenie nauk misyjnych od sprawowania Eucharystii (s. 186). Brak tu nawet swoistego rodzaju próby zniuansowania tej oceny.

Warte zauważenia jest wskazanie konkretnych kierunków, stanowiących niejako kontynuację badań prowadzonych przez Księdza Doktora. Świadczy to o Jego dojrzałości i dobrym przygotowaniu do prowadzenia badań naukowych. Dodajmy już w tym miejscu zrozumiały język publikacji, niehermetyczny przekaz, bo są to niewątpliwie kolejne ważne atuty publikacji. Ksiądz Doktor umiejętnie połączył jasność narracji z naukowym charakterem opracowania analizowanych treści, wskazując również

¹ J. Apanowicz, *Metodologia ogólna*, Gdynia 2002, ss. 114.



w jakich obszarach homiletyki przeprowadzone przez Niego badania mogą zostać aktualnie wykorzystane.

Wniosek: w omawianym zakresie praca także spełnia wszelkie wymogi metodologiczne.

3.3 Struktura pracy oraz analiza poszczególnych rozdziałów

Ksiądz dr Sebastian Wiśniewski stworzył w swojej pracy, bardzo dobrą i logicznie uporządkowaną strukturę, którą tworzą: karta tytułowa, spis treści, wykaz skrótów, wstęp, trzy – powiązane ze sobą – rozdziały, zakończenie i bibliografia. Taki podział został podyktowany realizacją założonego celu pracy, jej charakterem oraz wykorzystanym materiałem źródłowym. Wskazuje także na dobry warsztat metodologiczny Autora oraz dojrzałość w opracowaniu koncepcji analizy.

Pierwszy rozdział na charakter rozdziału wstępnego. Nie realizuje on wprawdzie założonego celu badawczego jednak jego uzasadnienie w sposób logiczny autor zamieścił we wstępie („Chcąc zrozumieć znaczenie i zasięg misjonarskiej aktywności oblatów w ciągu stu lat istnienia polskiej prowincji zgromadzenia należy zbadać dynamikę prac misjonarzy – s. 14). Trzeba przyznać, że w tym rozdziale Ksiądz Doktor bardzo sprawnie porusza się pomiędzy materiałami źródłowymi: opracowaniami historycznymi, dokumentami Urzędu Nauczycielskiego Kościoła, materiałami duszpasterskimi. Teksty te Autor zna doskonale i z dużą erudycją tę znajomość prezentuje, sprawiając, że narracja, która miejscami przeradza się (niestety) w rejestr nazwisk, miejscowości, liczb dotyczących ilości wygłoszonych nauk misyjnych nie traci swojej dynamiki i pozwala z zainteresowaniem poznawać dzieje misyjnej działalności Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej od przybycia pierwszych misjonarzy na ziemię polskie aż do czasów współczesnych.

Pewnym mankamentem wydaje się być objętość pierwszego rozdziału publikacji, który – jak sam Autor stwierdza ma być jedynie wstępem, pozwalającym dostrzec zmiany warunków pracy kaznodziejskiej oraz to, w jaki sposób misjonarze stawiali czoła nowym wyzwaniom, a przez to umożliwiającym dookreślić paradygmat misyjny w założeniach metodycznych misji prowadzonych przez oblatów (por. s. 84), tymczasem jest on prawie trzy razy dłuższy od rozdziału trzeciego (stosunek stron 67 do 24), który w publikacji wydaje się najbardziej cenny, ponieważ zawiera – na co wskazuje jego tytuł – ocenę

opisanych zmian i – jak ma prawo spodziewać się Czytelnik – twórcze, odautorskie wyprowadzenie wniosków.

Ponadto wiele z przytaczanych przez Księdza Doktora zapisów (najczęściej pochodzących z kronik poszczególnych domów zwanych misjonarskimi) ma charakter bardzo ogólnych i abstrakcyjnych stwierdzeń, które niosą niewiele treści. Z jednej strony rozumiem potrzebę szczegółowego opisu działalności poszczególnych misjonarzy i okoliczności w jakich spełniali stawiane im zadania, dzięki czemu Czytelnik dowiaduje się nie tylko o „politycznych” sposobach walki z osobami głoszącymi Ewangelię, prowadzonej przede wszystkim w czasach komunistycznych, jak szykany czy aresztowania, ale także o trudnościach, jakimi był np. cyrk ustawiony przed kościołem, który miał przeszkadzać w czasie misji (s. 29), czy również o barwnym języku kronikarzy zakonnych („o. J. Kasprzyk, pełniący także pieczę duszpasterską nad tutejszymi owieczkami, a często i baranami, postanowił swoją parafię przeorać misją” (s. 58)), jednak trudno zgodzić się na to, że wiele informacji na temat głoszonych kazań zamyka się w stwierdzeniach: „podołały się i wzruszały” (s. 58), „podniosłe” (s. 38), „wzruszające do głębi” (s. 38), „misjonarzom nie brakowało gorliwości i zapału” (s. 39), „praca rekolekcyjna minęła dobrze. Ojcowie dokładali wiele starań, by z powierzonych sobie prac się wywiązać, ku zadowoleniu duchowieństwa parafialnego, a przede wszystkim dla dobra dusz i chwały Bożej” (s. 62) czy „wysłuchaliśmy kilku ciekawych referatów” (s. 36). Z punktu widzenia homiletycznego ważniejsze wydają się środki, sposoby, treść – to wszystko, co wpływało na taką a nie inną reakcję słuchaczy czy subiektywną ocenę kronikarza.

Negatywnie oceniam także podanie jako źródła informacji encyklopedii internetowej *Wikipedia*, którą z założenia trudno uznać za źródło naukowe (przypis 200), tym bardziej, że Ksiądz Doktor powołuje się na to źródło, opisując upokarzające działania władz komunistycznych wobec Kościoła w Polsce w 1958 r. Pożądane by było w tym przypadku dotarcie do naukowych opracowań z zakresu historii Kościoła, co nie stanowi najmniejszego problemu. Tematyka ta bowiem jest doskonale opracowana i opisana przez cieszących się autorytetem naukowców.

Z rozdziałem drugim Habilitant rozpoczyna realizację założonego celu badawczego *sensu stricto*, wychodząc od analizy metody głoszenia misji ludowych, zaproponowanej przez Maxa Kasieppe, a następnie opierając się przede wszystkim na kolejnych podręcznikach misjonarskich, ukazuje ewolucję rozumienia tej posługi przez członków

zgromadzenia oblatów. Niewątpliwie ogromną wartością tej części publikacji jest szczegółowe i niezwykle ciekawe omówienie tematów nauk misyjnych, postulowanych aktywności sprzyjających interioryzacji orędzia, sprawowanych nabożeństw a na gestach i symbolach, towarzyszących głoszeniu słowa Bożego skończywszy.

Z każdą stroną tego rozdziału Czytelnik jeszcze bardziej rozumie sens podjętego przez Habilitanta trudu badawczego, widząc jak ewoluowało rozumienie posługi misyjnej w samym zgromadzeniu, w jaki sposób starano się w czasie przepowiadania słowa Bożego poruszać nie tylko intelekt, ale także oddziaływać na emocje słuchaczy. Ciekawym wydaje się także zmiana „skali”, na której „mierzone” skuteczność misji ludowych: od nawrócenia słuchaczy, wyrażonego przystępowaniem do sakramentów świętych (w początkach XX w.) poprzez pogłębienie mistagogii chrześcijańskiej, aż do prowadzenia człowieka do żywej relacji z Bogiem. Równie wartym uwagi jest dojrzewające przekonanie, że celem misji ludowych nie jest nawrócenie człowieka od radykalnej niewiary do wiary w Boga, ile bardziej dostrzeżenie łaski działającej w życiu uczestników nabożeństw misyjnych, nazwanie jej, wskazanie obszarów w jakich wierni mogą nią żyć, a przy tym dostarczanie argumentów za pozostaniem w relacji ze Stwórcą. Zaskakujące wydaje się w tym kontekście bardzo sztywne określenie programów misyjnych, które – jak można odnieść wrażenie – pozostawiają niewiele miejsca, na uwzględnienie aktualnej sytuacji danej wspólnoty, problemów, z którymi w konkretnym czasie zmagają się Kościół czy mieszkańcy danego regionu, a tym bardziej na inwencje samego misjonarza – kaznodziei.

Zakończeniem tej części rozważań jest puenta, którą można streścić stwierdzeniem: „paradygmat misyjny ujawniony w założeniach metodycznych polskich oblatów przeszedł wyraźną zmianę, która jednak nie spowodowała zaniku istotnych komponentów oblatckiego dziedzictwa misyjnego”. Mówiąc o zmianie, którą polega na przejściu od głoszenia budzącego lęk, trwogę i wzywającego do posłusznego przyjmowania prawd wiary do głoszenia przybliżającego człowieka do żywego Boga i budzącego ufność w Jego miłosierdzie, Autor jako główną przyczynę owej zmiany podaje rozwój teologii (s. 155), z czym oczywiście trudno się nie zgodzić. Jakkolwiek w tym momencie należałoby również wspomnieć o rozwoju nauk o człowieku, z psychologią i pedagogiką na czele. Takie ujęcie z jednej strony ustrzeże przed zbyt pochopnym negatywnym ocenianiem reguł, obowiązujących misjonarzy na początku XX wieku,

z drugiej – wskaże, jak uwzględnienie wyników badań tychże nauk pozytywnie przyczynia się do rozwoju nauk teologicznych.

Dopełnieniem publikacji jest rozdział trzeci, w którym Ksiądz Doktor podejmuje się próby oceny zmian, jakie zaszły w paradygmacie misyjnym w jego zgromadzeniu. Jak stwierdziłem powyżej – duże nadzieje wiązałem właśnie z tą częścią publikacji. Uprzedzając ocenę stwierdzam, że jest to najbardziej cenny rozdział (pomimo niewielkiej objętości). Ukazuje dojrzałość naukową, wnikliwość badawczą, a przy tym pokorę naukową Autora. Habilitant bardzo sprawnie wskazuje na elementy pozytywne i negatywne zmian, opisanych w poprzednim rozdziale, próbując niejako zbudować własny paradygmat misji ludowych na potrzeby głoszenia ich w XXI wieku.

Na uwagę zasługują (jakkolwiek nie ze wszystkim postulatami się osobiście zgadzam, to traktuję je jako dobry przyczynek do dyskusji):

- Dostrzeżenie pozytywnych aspektów odejścia w refleksji teologicznej od uprzedmiotowienia pojęć takich jak wiara czy łaska na rzecz podkreślenie walorów relacyjnych przy jednoczesnym zwróceniu uwagi na odstępianie od głoszenia kazań katechizmowych także podczas „nadzwyczajnych sytuacji pastoralnych” (skutkiem tego procesu – zdaniem Autora – jest przeakcentowanie sfery afektywnej w przeżywaniu wiary i ignorancja religijna katolików, co pozwala Habilitantowi wskazać tematy, jakie powinny na nowo znaleźć się w kanonie kazań misyjnych. *Czy rzeczywiście można pozwolić sobie na tak uproszczoną diagnozę? Misje nie mają charakteru pogłębionej katechizacji, zatem przyczyn owej ignorancji religijnej upatrywałbym w zupełnie innym miejscu).*
- Postulat uwzględnienia „nawrócenia ekologicznego” w przepowiadaniu misyjnym i podjęcie np. tematyki powinności ludzi wobec zwierząt.
- Postulat włączania do misji ludowych elementów wypracowanych w ramach tzw. Szkół Nowej Ewangelizacji.
- Postulat powrotu w podręcznikach dla misjonarzy konspektów nauk misyjnych dla dzieci. *(Czy każdą rzeczywistość misji należy ująć w sztywne ramy? Życie słuchaczy, a co za tym idzie specyfika konkretnych wspólnot – jak pokazuje praktyka – są bogatsze niż jesteśmy to sobie w stanie wyobrazić i próba opisanie językiem normatywnym każdej dziedziny może ostatecznie zubażać niż wzbogacać możliwości realizacji zadań wyznaczonych misjom).*

- Postulat uwzględnienia nowej sytuacji społecznej (zupełnie pomijanej w podręcznikach) np. nauk dla osób samotnych z wyboru czy dla rodziców, którzy utracili dziecko zanim się ono narodziło.
- Postulat wprowadzenia do programu misji nauki medytacji słowa Bożego, prowadzonej przez misjonarzy czy zachęty do przeżywania „silentium sacrum”.
- Bardzo ważny postulat „oddzielenia” nauk misyjnych od sprawowanych Eucharystii.

Jeśli w tym rozdziale mogę mieć o coś żal do Habilitanta to o to, że pierwszy postulat i próba oceny zmian, jakie nastąpiły w paradygmacie misji pojawiają się dopiero na 10. Stronie tej części publikacji. Zbyt długie wprowadzenie nacechowane jest – wydaje się mało uzasadnioną – dyskusją z poglądami W. Roszkowskiego i jego publikacji pt. „Roztrzaskane lustro. Upadek cywilizacji zachodniej”) na temat zmian, jakie zaszły w Kościele po Soborze Watykańskim II.

Trudno mi także zgodzić się ze stwierdzeniem, jakoby Stolica Apostolska w 2022 roku „wprowadziła znaczne utrudnienia” dla wiernych, uczestniczących w tzw. Mszach trydenckich (s. 178).

Nie zmienia to jednak faktu, iż ten rozdział uznaję za najbardziej dojrzały, wartościowy i oceniam wysoko.

3.4 Konkluzja końcowa

Monografia Habilitanta jest pierwszą pozycją o charakterze naukowym, która w rzetelny sposób omawia zmianę paradygmatu misji ludowych w Zgromadzeniu Misjonarzy Oblatów w perspektywie stuletniej historii tego zgromadzenia. Bogata w tezy, opinie, oceny i konstruktywne wnioski, a także materiały do dalszych przemyśleń i badań jest wartościowa dla specjalistów, nie tylko z dziedziny teologii pastoralnej. Uważam ją za dzieło niezwykle oryginalne, kompletne, w pełni dowodzące wiedzy teoretycznej i umiejętności Autora w zakresie prowadzenia badań naukowych. Praca oparta jest na dostępnej literaturze teoretycznej. Autor przeprowadził rzetelne badania wybranych źródeł, dokonując ich krytycznej oceny, sugerując oraz solidnie argumentując pożądaną rozwiązania, co dowodzi umiejętności formułowania własnych tez i ich udowadniania.

Uwagę zwraca dojrzałość badawcza Doktoranta oraz mocne osadzenie w teorii oraz w praktyce procesów, które opisuje.

4. Ocena pozostałego dorobku naukowego

4.1. Pozostały dorobek naukowy

Zgodnie z autoreferatem, Habilitant równolegle do pracy nad omawianą monografią opublikował piętnaście artykułów naukowych, analizując różne aspekty przekazu słowa Bożego, przy czym teologiczny aspekt tego procesu stanowi perspektywę organizującą Jego badań. Książk Doktor zajmuje się tematyką szeroko pojętej ewangelizacji, uwarunkowań komunikacyjnych i sytuacyjnych przekazu wiary oraz zagadnieniem skuteczności oddziaływania duszpasterskiego także w aspekcie poszukiwania możliwości odpowiedzi Kościoła na – opisywany m.in. w badaniach socjologicznych – „kryzys wiary”. Ponadto w zakres dorobku naukowego należy zaliczyć również referaty, wygłoszone podczas konferencji naukowych.

Oceniając dorobek naukowy Habilitanta pod kątem jakościowym, należy stwierdzić, że podejmowana problematyka mieści się w dyscyplinie nauk teologicznych, jakkolwiek na uwagę zasługuje interdyscyplinary charakter prowadzonych przez Niego badań. W swoich pracach Książk Doktor, wykazując dobrą orientację w naukach teologicznych, odwołuje się do osiągnięć: teorii komunikacji społecznej, retoryki i psychologii komunikacji, socjologii, a także nauk o mediach. Na uwagę zasługuje duża orientacja Habilitanta w obszarach naukowych, które rzadko są kojarzone i łączone z teologią.

Wśród analizowanych tekstów dostrzeżenia wymagają te, które świadczą o odwadze naukowej, samodzielności w prowadzeniu badań naukowych, doskonałej umiejętności określania problemów badawczych i twórczego poszukiwania ich rozwiązań, a także – co należy podkreślić – doskonałej zdolności syntetycznego ujmowania i prezentowania wniosków. Do takich tekstów należą m.in. artykuły: *Ewangelizacja na stadionie: ogień Ducha czy żar emocji? Analiza homiletyczna wypowiedzi ks. Johna Bashobory* (Polonia Sacra 23 (2019), s. 87-102) czy *Od znaków czasu do czasu znaków. Teologiczne mankamenty nauczania ks. Dominika Chmielewskiego w Kecharitomene* (Polonia Sacra 25 (2021), s. 131-150).

W pierwszym tekście ks. S. Wiśniewski poddaje analizie homiletycznej kazania wygłoszone przez ks. Johna Bashoborę w Polsce w latach 2011 – 2015, pod kątem wskazań dotyczących przepowiadania słowa Bożego, zawartych w dokumentach Kościoła oraz osiągnięć współczesnej retoryki i prowadzi doskonały, pozbawiony emocji wywód teologiczny, wskazując na pozytywne oraz negatywne elementy działalności kaznodziejskiej ugandyjskiego charyzmatyka.

Drugi wskazany przeze mnie artykuł dotyczy działalności kaznodziejskiej polskiego salezjanina ks. Dominika Chmielewskiego. Habilitant zwraca uwagę na fakt, że treści głoszone przez duchownego, entuzjastycznie przyjmowanego także przez wielu hierarchów Kościoła katolickiego w Polsce, nie są wolne od kłopotliwych pod względem teologicznym zwrotów i twierdzeń i mogą prowadzić jego słuchaczy na „meandry teologii”. Po raz kolejny Ksiądz Doktor wykazuje się szeroką wiedzą teologiczną, umiejętnością prowadzenia dobrej analizy naukowej oraz formułowania wniosków.

Aktywność publikacyjną Habilitanta, chociaż nie jest ona wybitna pod względem ilościowym, to jednak należy uznać ją za wystarczającą, a biorąc pod uwagę aspekt jakościowy, pozwalającą postawić ocenę pozytywną. Ponadto za atut należy uznać spójność tematyczną i umiejętność jej wykazania w poszczególnych publikacjach. Można spokojnie stwierdzić, że Ksiądz Doktor określił wyraźnie specyficzną dla siebie ścieżkę badawczą, w której chciałby się specjalizować, czego wymaga się od osób posiadających tytuł doktora habilitowanego.

Za deficyt należy uznać niewielki stopień umiędzynarodowienia publikacji. Jeden tekst opublikowany w czasopiśmie zagranicznym oraz dwa opublikowane w języku angielskim pozwalają postawić postulat większego zaangażowania na tym polu uprawiania nauki. Umożliwi to konfrontowanie własnych wyników badań i analiz z osiągnięciami naukowców uprawiających podobne dziedziny wiedzy nie tylko na arenie krajowej, tym bardziej, że spełnienie tego postulatu nie wykracza poza możliwości Habilitanta.

Dostrzec należy naukowy rozwój Księdza Doktora, jako, że z każdym rokiem jego publikacje stają się coraz bardziej dojrzałe i ciekawe, w co wpisuje się również monografia habilitacyjna. Sporym plusem wszystkich publikacji jest dopracowana warstwa metodologiczna.

4.2. Aktywność konferencyjna oraz ekspercka

Zgodnie z dostarczoną mi dokumentacją habilitacyjną, Habilitant uczestniczył w 11 konferencjach naukowych, podczas których wygłosił referaty na tematy nie odbiegające od obszarów własnej specjalizacji. Udział w tych konferencjach został udokumentowany tytułami wygłoszonych referatów oraz informacjami na temat czasu, miejsca i rodzaju konferencji. Dodatkowo Habilitant przedstawił swoją aktywność jako organizator lub współorganizator 6 ogólnopolskich konferencji naukowych. Podaje również informację o autorstwie pięciu recenzji dla czasopism, znajdujących się na liście Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Ksiądz Doktor jest również członkiem Stowarzyszenia Homiletów Polskich i Polskiego Towarzystwa Naukowego w Krakowie.

4.3. Staże naukowe

Habilitant wykazał pobyt naukowy na Uniwersytecie Komenskigo w Bratysławie, połączony z wygłoszeniem piętnastu godzin wykładów, prezentujących wyniki badań nad znaczeniem homilii jako jednostki przepowiadania w kontekście „Dyrektorium Homiletycznego” oraz udostępniających studentom wyniki Jego badań nad kaznodziejstwem hagiograficznym.

4.4. Ocena istotnej aktywności naukowej albo artystycznej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Zgodnie z art. 219 ust. 1 pkt 3 ustawy p.s.w.n należy stwierdzić, że wprawdzie Habilitant nie wykazał realizacji grantów naukowych, to jednak jego działalność konferencyjna oraz projekty realizowane we współpracy z takimi ośrodkami naukowymi, jak: Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Wydział Nauk Stosowanych Tarnowskiej Szkoły Wyższej w Tarnowie, Cyrylo-Methodiański Wydział Teologii Rzymskokatolickiej Uniwersytetu Komeńskiego w Bratysławie, stanowią podstawę do uznania, że spełnia On warunki istotnej aktywności naukowej w więcej niż jednej instytucji naukowej.

Na uwagę i uznanie zasługuje również duże zaangażowanie Habilitanta we współpracę z ośrodkami i instytucjami popularyzującymi nauki teologiczne. Wpisują się w tę działalność nie tylko odczyty na konferencjach popularnonaukowych, udział w dyskusjach panelowych czy kilkaset publikacji wydanych jako zwarte druki lub opublikowanych w periodykach, które nie znajdują się w wykazie tzw. „wydawnictw punktowanych”, ale przede wszystkim nowatorskie inicjatywy, takie jak: nagrania dźwiękowe i filmowe z kazaniem i spektaklami teatralnymi, warsztaty ewangelizacyjne dla studentów teologii i ewangelizacja uliczna, a przede wszystkim projekty ewangelizacyjne skierowane do dzieci. Warto tutaj dostrzec zarówno kreatywność Habilitanta, Jego umiejętności organizacyjne, a przede wszystkim zdolność przekazu nauk teologicznych osobom, które nie studiują teologii i dla których tego rodzaju inicjatywy są jedyną formą zetknięcia się z naukami teologicznymi.

W zakres oceny należy wpisać również umiejętne wykorzystywanie tzw. nowych mediów do popularyzowania osiągnięć nauk teologicznych, co – biorąc pod uwagę, iż przy ocenie parametrycznej uczelni wyższych zauważa się i wysoko ocenia tzw. oddziaływanie społeczne pracowników naukowo-dydaktycznych - nie jest bez znaczenia.

5. Konkluzja

Biorąc pod uwagę wymogi wynikające z Art. 219 ust. 1 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2018 poz. 1668) – dalej ustawa p.s.w.n. oraz konkludując przedstawioną wyżej recenzję habilitacyjną stwierdzam, iż: (1) oceniana przeze mnie monografia habilitacyjna pt. *Zmiana paradygmatu misji ludowych w założeniach metodycznych Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej w Polsce w latach 1920-2020*, autorstwa Sebastiana Wiśniewskiego, stanowi osiągnięcie naukowe mające znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauk teologicznych (Art. 219. 1, pkt. 2). (2) Dorobek naukowy Habilitanta zarówno pod względem ilościowym jak i jakościowym spełnia kryterium znaczących osiągnięć naukowych stanowiących wkład w rozwój dyscypliny. (3) Ks. dr Sebastian Wiśniewski wykazał się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury (Art. 219. 1, pkt. 3). Biorąc powyższe pod uwagę, **wnioskuję o dopuszczenie Księdza Doktora Sebastiana Wiśniewskiego do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.**

Rafał
Mariusz
Kowalski

Elektronicznie
podpisany przez Rafał
Mariusz Kowalski
Data: 2024.01.06
10:06:41 +01'00'